

Docentevaluaties: zó betrek je leerlingen bij je professionele ontwikkeling

Docentenevaluaties worden gebruikt om leerlingen¹ feedback te laten geven op de kwaliteit van de docenten. In dit artikel² worden handreikingen gegeven op welke manier docenten leerlingen meer kunnen betrekken bij hun eigen professionele ontwikkeling. Daarbij zal de docentenevaluatie centraal staan.

De klant centraal

Als bijna dagelijkse klant van het onderwijs kunnen leerlingen hun docenten heel veel vertellen over hoe ze het onderwijs ervaren. Wekelijks ontvangen leerlingen gemiddeld zo'n twintig uur onderwijs. Vaak van steeds wisselende docenten. Dus vergelijksmateriaal hebben ze genoeg. Uit een van onze onderzoeken bij een middelgroot ROC bleek dat studenten het leuk vonden om feedback te geven en vooral ook omdat ze gaandeweg hun input terugzagen in de lessen: de docenten hadden echt iets met hun feedback gedaan waardoor het onderwijs niet alleen beter werd, maar ook meer een gezamenlijk optrekken van docenten en leerlingen: partners in ontwikkeling. En docenten bleken ook enthousiast over de feedback van leerlingen. Want de studenten bleken veel genuanceerder feedback te kunnen geven dan verwacht. Bovendien waren er naast verbeterpunten juist ook veel complimenten over het functioneren van de docent.

Het startpunt

'Ach...ja, die vragenlijst... moeten we die invullen? We horen er toch nooit meer wat over...'

Bovenstaande zin is een typerende uitspraak van een VO-leerling die sprak over de docentevaluatie waarin leerlingen schriftelijke feedback geven over het onderwijs van hun docenten. De leerling gaf aan dat voor haar de enquête weinig betekenis had. Eigenlijk wist ze ook niet te vertellen waarom de enquête werd afgenomen en wat er met de uitslag gedaan werd...? Enkele medeleerlingen beaamden dat dat voor hen ook de reden was waarom ze zo'n enquête maar zo snel mogelijk invulden. Konden ze daarna vast aan het huiswerk, anders moesten ze dat thuis nog doen...

Deze situatie is misschien wel een vaker voorkomende situatie: een leerling vult min of meer verplicht een vragenlijst in en is er verder niet meer bij betrokken. Dat is jammer. Want de stem van leerlingen is te belangrijk om niet goed gehoord te worden. Het doel van een docentenevaluatie is immers input verzamelen van leerlingen ten bate van onderwijsontwikkeling.

Het voordeel van deze schriftelijke enquête is dat alle leerlingen hun mening kunnen geven. Ook is hun mening anoniem, er is geen groepsdruk en er hoeft geen sociaal wenselijk antwoord gegeven te worden. Bovendien is het prettig dat de antwoorden van leerlingen per klas vergeleken kunnen worden en er ook kan worden gekeken naar de uitslag van het jaar ervoor. De docentenevaluatie is echter geen 'los iets', het is onderdeel van het cyclisch proces van onderwijsontwikkeling waarbij feedback een belangrijke rol heeft. Door de docentevaluatie goed in te bedden in het professionaliseringsbeleid krijgt ze meer betekenis.

Op de volgende pagina wordt stap voor stap besproken hoe leerlingen meer betrokken kunnen worden bij de docentenevaluatie.

- 1 Met 'leerlingen' worden in dit artikel ook 'studenten' bedoeld en vice versa.
- 2 In het vorige artikel zijn de randvoorwaarden om docentenevaluaties waardevol te maken beschreven.

Betrekken van leerlingen bij de docentevaluatie

Wanneer we ontwikkeling zien als een cyclisch proces (input, ontwikkelpunt opstellen, plannen en uitproberen, reflectie) dan kunnen leerlingen op alle momenten in dat proces een rol spelen. Onderwijs is dan niet langer eenrichtingsverkeer, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Hieronder worden enkele aanwijzingen gegeven om leerlingen meer te betrekken bij de docentevaluatie. Omdat ontwikkeling een cyclisch proces is, kan de docentenevaluatie op verschillende momenten in de cyclus afgenomen worden. Hij kan als startpunt dienen, maar ook een (tussentijdse) check zijn die dient om terug en vooruit te kijken: wat hebben we al bereikt en hoe gaan we verder?

1. Vóór het afnemen van de docentevaluatie

Leerlingen vinden, zoals al eerder werd aangeven, het tamelijk zinloos om 'zomaar' een vragenlijst in te vullen. Leerlingen zullen hem dan niet, of wat slordig invullen. Neem de leerlingen daarom mee in het proces. Onderwerpen die aan bod kunnen komen:

- **de waarde van de docentevaluatie**

Zorg ervoor dat de leerlingen weten dat de docenten bezig zijn met professionaliseren en dat de mening van leerlingen daarbij belangrijke input kan geven. Vertel de leerlingen wat de bedoeling is van de docentenevaluatie.

De leraar kan vertellen dat de docentenevaluatie wordt afgenomen om te horen van de leerlingen hoe zij het onderwijs ervaren. Een concreet passend voorbeeld kan het belang duidelijk maken. Hoe vinden ze bijvoorbeeld dat ze begeleid worden door de leraren bij het uitvoeren van een opdracht? En heb je het idee dat je voldoende aandacht van de leraar krijgt?

Ook kan de leraar uitleggen hoe belangrijk het is dat de antwoorden van de leerlingen eerlijk zijn. Vertel bijvoorbeeld dat het invullen van de enquête echt anoniem is. En dat hoe meer leerlingen hem invullen hoe meer input de leraar kan krijgen. Geef zo nodig aan dat het dus gaat om meedenken om het onderwijs beter te maken, en dat leerlingen zowel kunnen aangeven wat ze verbeterd willen zien, maar ook wat ze juist goed vinden.

Als er al eerder een docentevaluatie is afgenomen en besproken met de leerlingen kan daar natuurlijk op worden teruggegrepen: wat is er verbeterd naar

aanleiding van die evaluatie? Voor leerlingen is het extra interessant als je iets vertelt over hoe jij de uitslag van de vorige enquête hebt ervaren. Zo werk je echt cyclisch.

NB

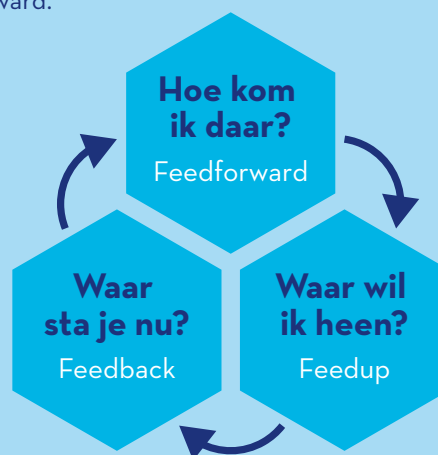
Deze wijze van ontwikkelen kunnen leerlingen ook toepassen op hun eigen ontwikkeling. Het geven en ontvangen van feedback zal dan steeds meer bij het instrumentarium van de leerlingen gaan behoren. Een mooie basis van het geven van peerfeedback.

- **de plaats van de docentenevaluatie**

Laat de leerlingen weten dat de docentevaluatie een van de instrumenten is die gebruikt worden om feedback te verzamelen. De leerlingen weten hoe er cyclisch gewerkt wordt en wat de rol van hun stem in het geheel is. Zo zal de uitslag aan ze worden teruggekoppeld³ en misschien kunnen ze meedenken over ontwikkeldoelen en tussentijds feedback geven. Je kunt de leerlingen een afbeelding van het cyclisch proces laten zien: zo ziet de feedbackcultuur op onze school eruit. Geef aan wat er concreet gedaan

Voorbeeld cyclisch werken

Onderstaande cyclus wordt in het onderwijs steeds meer met leerlingen gehanteerd bij het evalueren. Het gaat daarbij om het samen nadenken over feedback, feedup en feed-forward.

³ Er wordt vaak gezegd dat leerlingen 'enquêtemoe' zijn. In gesprekken erover gaven leerlingen aan dat ze na het invullen van een vragenlijst er vaak niets meer over horen: dat maakt ze 'enquêtemoe'. Worden ze betrokken en geïnformeerd, dan vullen ze over het algemeen graag een enquête in.

wordt bij iedere stap. Zo weten de leerlingen wat ze kunnen verwachten. Leerlingen kunnen ook samen met de docent bedenken op welke manier ze invulling willen geven aan de feedbackcultuur en noteren in de afbeelding. Zo raken leerlingen steeds bekender met de feedbackcultuur op school.

- **de inhoud van de docentevaluatie**

Voordat de leerlingen de evaluatie invullen is het goed aan te geven over welke onderwerpen ze vooral bevrraagd zullen worden. Over ieder onderwerp krijgen ze een paar vragen. In een gesprek met leerlingen op een VO gaven leerlingen aan dat het erop leek dat ze steeds ongeveer dezelfde vragen voorgeschoteld kregen. Dat vonden ze maar vreemd. Geef daarom ook aan dat de vragen over hetzelfde onderwerp op elkaar kunnen lijken. Dat is gedaan om de uitslag van de enquête meer betrouwbaar te maken. Een school kan er ook voor kiezen om enkele leerlingen te laten meedenken over de enquête of een proefenquête met een groepje leerlingen te bespreken.

2. Bespreken van de uitslag met leerlingen

De uitslag van de enquête is een mooi startpunt voor een goed gesprek. Het prettige van een enquête is namelijk dat alle leerlingen hem hebben ingevuld. Bij een gesprek komt vaak niet iedereen aan bod. Het is prettig als de uitslag van de enquête niet te lang op zich laat wachten en hij snel besproken kan worden met de leerlingen.

Inhoudelijk

Als docent kun je natuurlijk een keuze maken welke items je wilt bespreken met de leerlingen. Het is mogelijk om de enquête-uitslag te projecten op het digibord. Dit kan bijvoorbeeld bij een enquête met niet teveel

vragen. Als docent kun je er ook voor kiezen om één ontwikkelpunt en één punt waar leerlingen tevreden over zijn te bespreken. Ook kan dat per klas verschillen. Bij de ene groep voel je je als docent misschien veiliger dan bij een andere groep.

Voorbeeld

De leerlingen geven in de docentevaluatie aan dat de docent strenger mag zijn. Als leraar kun je ingaan op wat de leerlingen dan precies bedoelen, hebben ze een concreet voorbeeld, op welke momenten? Hoe ziet voor hen strenger eruit en wat zou strenger zijn opleveren voor de klas? Geef ook je eigen visie op wat jij belangrijk vindt in de interactie met leerlingen.

Het is goed om in het gesprek uit te gaan van de onderwijsbehoeftes van de leerlingen: wat hebben zij nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen? Dat betekent niet dat er voorbij moet worden gegaan aan hun eigen gedrag: wat kunnen ze zelf bijdragen hieraan? Ook hoeft het niet zo te zijn dat de leraar uit het voorbeeld meteen zijn lessen minder actief moet maken. Vaak gaat het ook om het uitspreken van doelen en verwachtingen.

Organisatie van gesprekken met leerlingen

Gesprekken met leerlingen om de uitslag te delen hoeven niet lang te zijn. Een minuut of vijf aan het begin of eind van de les kan vaak al voldoende zijn. In gesprekken kunnen soms dezelfde leerlingen veel aan het woord zijn. Een andere werkvorm waarbij alle leerlingen hun inbreng hebben kan de oplossing zijn. De leraar kan er ook voor kiezen om met een kleinere groep leerlingen te praten. Leerlingen durven dan vaker meer te zeggen.

3. Tussentijds feedback

Uit de docentevaluatie, gesprekken met leerlingen en eventueel collega's en leidinggevende heeft de leraar al veel input verzameld om een ontwikkelpunt voor de komende tijd op te stellen.

Dit doel kan hij met de leerlingen delen. De leraar kan ervoor kiezen dit in een klas te doen waarin hij zich veilig genoeg voelt. Soms vloeit het doel al direct voort uit de gesprekken met leerlingen (zie hierboven). Het kan dan zelfs zo zijn dat de leraar samen met de leerlingen een doel opstelt. Er zou meteen – om het wederzijds te maken – ook een klassendoel opgesteld kunnen worden.

Voorbeeld

De docent heeft afgelopen periode hard gewerkt om zijn lessen meer interactief te maken. Hoe kan het nu dat de leerlingen toch wat lager scoren in de enquête bij de manier waarop de leraar uitleg geeft? Het is interessant dit met de leerlingen te bespreken. Wat was de verwachting van de docent en wat waren de verwachtingen van de leerlingen, wat hebben ze nodig om de uitleg wel beter te begrijpen? Wat kan de leraar anders doen of welke hulpmiddelen kunnen ze gebruiken, etc? Hoe kunnen de leerlingen zelf bijdragen aan het sneller doorgronden van de stof etc.?

Bij het terugblikken kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld smileys, de schaalvragen, een app. Het prettige van de schaalvragen is dat vooruitgang goed te markeren is. Ook kunnen leerlingen op postits noteren hoe ze het vinden gaan. De laatste jaren gebruiken scholen steeds vaker een exitticket aan het eind van de les. Leerlingen noteren (digitaal) aan het eind van de les bv drie zaken die ze hebben geleerd en geven een tip en top over de les.

Voorbeeld

Doel leraar: Ik vat de uitleg nog eens samen en ik controleer of iedereen mijn uitleg heeft begrepen.

Doel leerlingen: tijdens de uitleg doen we mee en we geven aan als we het niet begrijpen.

Na de les kan kort gekeken worden in hoeverre het iedereen gelukt is. Het gaat dan om vragen als 'Hoe is het ons gelukt? Wat hebben we de volgende keer nodig om het nog weer zo te doen of om het nog beter te doen?'

Tot slot

Misschien is het niet eens zo belangrijk welk ontwikkeldoel je deelt met de leerlingen. Door alleen al te delen dat je jezelf als leraar wilt ontwikkelen, voelen leerlingen dat je je lerend én kwetsbaar opstelt. Denk aan de growth mindset van Carol Dweck⁴: 'ik kan het nóg niet'. Jouw gedrag kan de leerlingen inspireren om ook zo naar hun eigen ontwikkeling te gaan kijken. Fouten maken mag en leren kan soms frustreren... maar feedback is ook waardevol, zeker als je merkt dat het werkt: vergeet niet samen te vieren wat jullie als klas hebben bereikt! Feedback verbindt!

Marijke Bouwhuis
Onderwijsspiegel

4 Dweck, C. (2011) Mindset, de weg naar een succesvol leven
Uitgeverij S.W.P. B.V

Heeft u nog vragen/opmerkingen naar aanleiding van dit artikel of interesse in wat de Onderwijsspiegel u te bieden heeft?

Neem contact op met de helpdesk van de Onderwijsspiegel: [040 29 06 078](tel:0402906078) of helpdesk@onderwijsspiegel.nl

www.POspiegel.nl | www.VOspiegel.nl | www.AOCspiegel.nl | www.ROspiegel.nl | www.HBOspiegel.nl | www.WOspiegel.nl

De Pinckart 54
5674 CC Nuenen

Postbus 237
5670 AE Nuenen

[t 040 29 06 078](tel:0402906078)

[e info@onderwijsspiegel.nl](mailto:info@onderwijsspiegel.nl)

www.onderwijsspiegel.nl

Bij vragen kun je contact opnemen met de helpdesk
040 29 06 078 of info@onderwijsspiegel.nl

www.POspiegel.nl | www.VOspiegel.nl | www.AOCspiegel.nl | www.ROCspiegel.nl | www.HBOspiegel.nl | www.WOspiegel.nl

 Onderwijsspiegel

De Pinckart 54
5674 CC Nuenen

Postbus 237
5670 AE Nuenen

t 040 29 06 078

e info@onderwijsspiegel.nl

www.onderwijsspiegel.nl